

ТМ	Г. XXXV	Бр. 2	Стр. 669-671	Ниш	април - јун	2011.
----	---------	-------	--------------	-----	-------------	-------

Приказ дела
Примљено: 13. 2. 2011.

Станоје Ивановић

ОБРАЗОВАЊЕ У ДРУШТВУ ПРОМЕНА*

Дугогодишњи декан Учитељског факултета у Јагодини, истакнути професор и познавалац савременог образовања, др Милан Недељковић, недавно је објавио књигу под називом Друштво у променама и образовање. Она садржи најновије радове овог аутора који покривају широка тематска подручја, а у чијој основи је место и улога образовања у савременом друштву и процесима који се у њему одвијају.

Књигу Друштво у променама и образовање чини шест поглавља која се могу посматрати и као аутономне истраживачке целине, попис референтне литературе и библиографија свих објављених радова овог аутора. У првом поглављу под називом Развој друштва и образовање разматрају се најважнија обележја савремених друштвених промена и њихова веза са образовањем. Друштвене промене су општи показатељ друштвене динамике, али су то противуречне и непредвидиве појаве. Оне зависе од социјалних актера који у њима учествују, од циљева и интереса који у њима долазе до изражаја, али и од техничких средстава и путева њиховог остваривања. Противуречан карактер промена потврђује се кроз појаве кризе и регресије, социјалне дестабилизације и деструкције, иако расположиви ресурси нуде знатно веће развојне могућности. Како запажа аутор „данашњи свет је више технолошки него људски, а друштвене институције, медији и политичари не уважавају грађане и њихове потребе“ (стр. 11). Међутим, без сталног обогаћивања људских вредности, развоја људских производних снага, људског духа, слободе и свестраног развоја човека нема друштвеног прогреса. Зато је важна улога образовања које се јавља као све важнији развојни и еманципаторски фактор у савременом друштву. Аутор прихвата став да је једна од примарних функција образовања да оспособи човечанство за контролу сопственог развоја, али указује и на културну и хуманистичку улогу образовања. Остваривање ове улоге, па и развој самог образовања, зависе од друштвено-економских услова и околности које чине друштвене оквире и границе домета система образовања, што значи да друштвене промене могу да отежају и умање очекивани допринос образовања друштвеном развоју.

stanoje.ivanovic@uf.bg.ac.rs

* Др Милан Недељковић: Друштво у променама и образовање, Едука, Београд, 2010

У другом поглављу се разматрају промене у систему образовања и њихова научна заснованост. Да би одговорило друштвеним захтевима и изазовима промена, образовање треба да се мења и развија на поузданим научним основама, на основу знања из различитих научних области, а посебно из социологије и педагогије. Аутор се критички осврће на досадашње промене у образовању за које каже „да су преовлађивали импровизација, неутемељеност, површност, нереалност и метод покушаја и погрешке“ (стр. 67), што је довело до заостајања и успоравања у развоју образовања.

У трећем поглављу се указује на нове аспекте и нову улогу образовања, с обзиром на нове појаве и захтеве у савременом друштву. Неки од њих су резултат нових људских достигнућа, као што су информатизација, демократизација и еколошки захтеви, а неки су последица промена и измењених социјалних околности, као што су социјална функција образовања, заштита деце и сл. Свака од ових области није пуки додаток образовном процесу, већ комплексна активност коју треба инкорпорирати у систем образовања. Тако информатизација образовања није само техничко опремање образовних установа, информатичка обука младих, већ прилагођавање наставног процеса и активности ученика сазнајним могућностима информатичких система и изграђивање свести о њиховом рационалном коришћењу.

Иако аутор сматра да је „информатизација образовања део укупних информацијских преображаја у друштву“ (стр. 108), домети овог процеса са позитивним и негативним последицама значајни су и на плану социјалног развоја појединца и субјективних карактеристика личности.

Модернизацију и осавремењивање образовања треба комплексније схватити јер обухватају промене и новине у различитим сегментима образовног система, од циљева и програма, до социјалних односа и улоге наставника. Оне проистичу не само из практичних потреба, него, пре свега, из научних сазнања, теоријско-методолошких достигнућа од којих зависи подизање квалитета образовног процеса. Аутор се залаже за научно промишљање и поступно увођење промена у образовни систем које ће доприносити задовољавању личних и друштвених захтева у савременим условима и повећаној улози образовања. Развој личности је примарни циљ и исход образовања који подразумева развијање аутономије, идентитета и интегритета појединца и неговање хуманистичких вредности и односа.

Демократизација образовања је повезана са демократизацијом друштва, ширењем слободе и равноправности људи и јачањем аутономије личности. Она се изражава кроз социјалне односе и начин деловања учесника образовног процеса, али може бити и део сазнајног процеса као образовање за демократски начин живота. Аутор истиче да неговање демократских вредности и активности, развој демократских односа и праксе, зависе од формирања демократске личности и изграђивања свести о значају демократије за развој друштва у суштинском, а не само формалном смислу.

Четврти део књиге посвећен је социолошким и педагошким питањима развоја даровитих и талентованих особа. Аутор полази од стваралаштва као суштинског чиниоца напретка друштва које је истовремено и исконска потреба човека и начин мењања и хуманизације света. Савремене концепције образовања све више истичу потребу неговања стваралаштва и бригу за таленте, развој система образовања у коме ће рад са даровитима имати све значајније место. Ако „људски ресурси“ зависе од креативног потенцијала,

онда њихово откривање и развој постају приоритетно подручје образовног процеса. Аутор се залаже за комплексан приступ овом питању, од изграђивања политике и стратегије образовања даровитих, стварања одговарајућих програма, до индивидуализације наставе као пресудног чиниоца у овом процесу.

Пети део је посвећен наставницима, њиховом припремању, усавршавању и професионалном деловању. Иако се овој тематици претежно придаје педагошки карактер, аутор истиче шире друштвене и културне услове као важан оквир за ову професију. Овај приступ указује на непосредну везу између улоге образовања и положаја наставника. Јачање улоге образовања у друштву зависи од побољшавања статуса наставника, као што погоршавање овог статуса води девалвацији образовања. Зато је важно не само образовање и професионално оспособљавање наставника, унапређивање и ширење знања потребних њиховом раду, него и стварање повољнијих услова за већи утицај науке и културе у друштву, за бољи положај стваралачких кадрова, па и за бољи положај наставника.

У последњем поглављу разматрају се друштвени, научни и педагошки аспекти универзитетског образовања. Ово је релативно занемарено истраживачко подручје иако заслужује посебну научну и друштвену пажњу. Аутор разматра функције универзитета у савременом друштву, чиниоце који утичу на развој и модификације високошколског образовања, а посебно обавезе које има универзитетско образовање у формирању „елите знања“, интелектуалном и моралном развоју студената и стварању научног подмлатка. То су свакако актуелна питања која у динамичним променама друштва постају незаобилазна за разумевање стварног доприноса образовања.

Књига Друштво у променама и образовање је вредан и исцрпан прилог проучавању савременог образовања у контексту комплексних друштвених промена и синтеза развојних приоритета образовања на којима треба да почива његов допринос напретку друштва. Начин њиховог разматрања и анализа доприносе разумевању савремених процеса и потреби њиховог научног усмеравања. Књига је прегледна и информативна јер садржи појмовна одређења и теоријска схватања и објашњења разматраних тема, као и њихову анализу и интерпретацију. У таквом приступу можда недостају шира критичка запажања, па и критика негативних аспеката савремених промена у друштву и у образовању, реформских подухвата и других појава које захтевају преиспитивање и оправдано критичко просуђивање. Можда ће то бити предмет наредних истраживања овог неуморног аутора.